

Cecylia Gajkowska

Janina Rosnowska (1 czerwca 1911 -
10 grudnia 1996)

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 88/3, 239-241

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

IV. K R O N I K A

Z M A R L I

Pamiętnik Literacki LXXXVIII, 1997, z. 3
PL ISSN 0031-0514

JANINA ROSNOWSKA

(1 czerwca 1911 – 10 grudnia 1996)

W grudniu 1996 zmarła w Warszawie Janina Rosnowska, autorka opowieści biograficznych i artykułów historycznoliterackich, emerytowany pracownik Instytutu Badań Literackich PAN. Urodzona w Krasnojarsku na Syberii jako córka Michała, urzędnika zarządu miejskiego, tam ukończyła rosyjską szkołę publiczną. W roku 1922 w ramach repatriacji powróciła wraz z matką i siostrą do Warszawy. Po ukończeniu prywatnego gimnazjum im. Cecylii Plater-Zyberk otrzymała w r. 1930 świadectwo dojrzałości. W tymże roku wstąpiła na Uniwersytet Warszawski, gdzie studiowała filologię polską na Wydziale Humanistycznym. W czasie studiów była aktywnym członkiem Koła Polonistów. Stopień magistra filozofii uzyskała w 1936 r. na podstawie szkicu monograficznego o *Żywych kamieniach* Wacława Berenta, rozprawy, o której było głośno w środowisku polonistycznym. Pracę zawodową podjęła jako nauczycielka w Gimnazjum i Liceum Handlowym im. Kaniowczyków i Żeligowczyków w Warszawie.

Zdolnościami oraz zamiłowaniem literackimi, a także naukowymi wykazała się Janina Rosnowska już podczas studiów uniwersyteckich. Debiutowała w r. 1931 nowelą *Ojciec i syn* („Kurier Poranny”), nawiązała też stałą współpracę z „Echami Leśnymi” i tu w latach 1932–1935 opublikowała kilkanaście prac, w tym artykuły, wiersze i opowiadania. Debiutem naukowym stała się wydana w 1937 r. wspomniana praca magisterska, nagrodzona przez Radę Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warszawskiego, oceniona bardzo przychylnie przez krytykę. „Praca Rosnowskiej jest prawdziwą i piękną zdobyczą naszej krytyki literackiej” – pisał Henryk Życzyński w „Nowej Książce”. Do wybuchu wojny, który przerwał dobrze zapowiadającą się jej karierę naukową, opublikowała kilka recenzji w „Życiu Literackim” i „Przeglądzie Współczesnym”.

W okresie okupacji powróciła do pracy pedagogicznej; uczestniczyła w tajnym nauczaniu w Milanówku i Grodzisku. W latach 1940–1944 należała do Związku Syndykalistów Polskich i w 104 kompanii tego związku walczyła w powstaniu warszawskim w szeregach Armii Krajowej.

Po 1945 r. pracowała kolejno w Wydziale Oświaty Miejskiej Rady Narodowej, w Zarządzie Głównym Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych, następnie jako redaktor w „Książce i Wiedzy”, by w latach 1951–1953 znów podjąć pracę pedagogiczną, tym razem jednak na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie prowadziła zajęcia ze studentami. Od 1954 r. związała się Janina Rosnowska z Instytutem Badań Literackich i pracowała tu aż do momentu prze-

ścia na emeryturę, w r. 1971, zaznaczając swoją aktywność w pracach naukowych i społeczno-politycznych.

W okresie powojennym nie kontynuowała badań nad twórczością Berenta, a swoje zainteresowania skupiła na XIX-wiecznej literaturze galicyjskiej. Rezultaty tych badań i penetracji, w postaci artykułów i studiów, publikowała, poczynawszy od lat sześćdziesiątych w „Pamiętniku Literackim” (*Związki Dzierzkowskiego z literaturą i sztuką Zachodu*, 1967; *Stanowisko polityczne Józefa Dzierzkowskiego podczas Wiosny Ludów*, 1970), „Przeglądzie Humanistycznym” (*Dominik Magnuszewski jako współpracownik „Dziennika Mód Paryskich”*, 1967), „Roczniku”, później „Kwartalniku Historii Prasy Polskiej” (*Twórcy „Dziennika Mód Paryskich”*, 1967; *Głos w sporze Jana Dobrzańskiego*, 1969; *Galicyjski manifest pozytywizmu*, 1969; *Jan Dobrzański — redaktor „Gazety Narodowej” w 1848 r.*, 1970; „Pamiętnik dla Plci Pięknej” jako trybuna aluzji politycznych, 1981) oraz w „Ruchu Literackim” (*Dominik Magnuszewski wobec programu politycznego ziewończyków*, 1982; *Dwie metryki Dominika Magnuszewskiego*, 1988) i „Tekstach” (*Magnuszewskiego komedijka o starokawalerstwie*, 1979).

Rozległe i różnorodne zainteresowania Janiny Rosnowskiej realizowały się na kilku płaszczyznach: poza artykułami historycznoliterackimi publikowała stałe recenzje wydawnictw paxowskich w „Argumentach” oraz „Faktach i Myślach”, wygłaszała odczyty na tzw. „zebraniach czwartkowych”.

Najważniejszą częścią jej dorobku naukowego były jednak opowieści biograficzne. Pierwsza: *Dzieje poety* — książka o Wincentym Polu, opublikowana w r. 1963, a następnie poprawiona i poszerzona w partiach dotyczących twórczości, wzbogacona epizodem wielkopolskim, wydana w setną rocznicę śmierci poety (1973). Była to, w zamierzeniu autorki, popularna wersja biografii i dziejów twórczości autora *Pieśni Janusza*, oparta na materiałach źródłowych. Bohaterem drugiej opowieści biograficznej stał się — dziś prawie zapomniany — powieściopisarz i dziennikarz galicyjski, Józef Dzierzkowski, znaczący jednak w swojej epoce wiele. Rosnowska zajmowała się od dawna analizą ideowych i literackich wartości jego spuścizny piśmienniczej, już w r. 1949 opracowując edytorsko powieść *Salon i ulica*, a w latach następnych poświęcając mu wiele artykułów. W opowieści biograficznej *Dzierzkowski* (1971) nakreśliła badaczka wyrazisty portret swego bohatera ograniczając do minimum tło epoki i zdarzeń. Interesowała ją przede wszystkim relacja między faktami życia pisarza a jego twórczością. Książka obfituje w cytaty z materiałów źródłowych i rękopiśmiennej korespondencji, przy których pomocy Rosnowska wyraża własne sądy. Podobną metodę, tak charakterystyczną dla jej naukowego piśmarstwa, zastosowała autorka w opowieści biograficznej o Sewerynie Goszczyńskim, poecie tzw. „szkoły ukraińskiej”, spiskowcu i demokracie. Badając życie i twórczość autora *Zamku kaniowskiego* Rosnowska doszła do wniosku, iż w pracach o nim spotyka się „wiele spowszedniałych określeń, które okazują się zbyt proste, gdy zestawia się je z żywą materią jego biografii”. Postawiła sobie więc za zadanie gruntowne przeanalizowanie faktów dotyczących życia i twórczości Goszczyńskiego na materiale nie znanych i nie wyzyskanych dotąd źródeł rękopiśmiennych.

Wśród dokonanych edytorskich, które towarzyszyły pracy naukowo-badawczej Rosnowskiej wypada wspomnieć o wyborze szkiców fizjologicznych z lat

1833 – 1862 *Polacy przez siebie samych odmalowani*¹. Rosnowska wiele lat poświęciła badaniu tego popularnego w okresie romantyzmu gatunku, znanego nie tylko w Polsce, a uprawianego z powodzeniem przez pisarzy z kręgu jej zainteresowań. Szkice i obrazki pisali m.in. Wincenty Pol, Dominik Magnuszewski, Józef Dzierzkowski, Józef Ignacy Kraszewski, Lucjan Siemieński, Kazimierz Władysław Wójcicki, August Wilkoński.

Janina Rosnowska

Twórcą, któremu Janina Rosnowska poświęciła ostatnie lata swej pracy naukowej, był Dominik Magnuszewski, poeta i dramaturg romantyczny. Dotychczas opublikowane jej prace badawcze dotyczące życia i dokonań literackich pisarza były – w pewnym sensie – przygotowaniem do monografii czy też kolejnej opowieści biograficznej, gatunku tak przez nią lubianego. Ciężka choroba nie pozwoliła jednak na zrealizowanie tych planów. Janina Rosnowska zmarła w Warszawie 10 grudnia 1996. Już pośmiertnie ukazały się jej trzy artykuły, zamieszczone w książce *Romantycy i Warszawa* pod redakcją Stanisława Makowskiego, a mianowicie: *Młody Goszczyński w Warszawie trzykrotnie*, *Warszawska młodość Dominika Magnuszewskiego* oraz *Wincenty Pol w Warszawie odrodzony*.

Cecylia Gajkowska

¹ *Polacy przez siebie samych odmalowani*. Wybór i wstęp J. Rosnowska. Opracowanie C. Gajkowska. Kraków 1979.